

TREŚCI KSZTAŁCENIA I OCZEKIWANE OSIĄGNIĘCIA

UCZNIA KLASY III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Opracowano na podstawie programu nauczania pt. „Doświadczanie świata” Marzeny Kędry.

W programie tym określone treści zostały wyróżnione w następujący sposób:

- zielonym kolorem czcionki podkreślono treści wykraczające poza *Podstawę programową*, które są jej rozszerzeniem lub uzupełnieniem;
- czarnym kolorem czcionki oznaczono treści, które zostały wymienione w *Podstawie programowej*.

1. EDUKACJA POLONISTYCZNA

Zakres treści: **Słuchanie i mówienie**

Uczeń:

- słucha wypowiedzi dorosłych i dzieci
- słucha utworów czytanych przez osobę dorosłą
- słucha wypowiedzi aktorów w sztukach teatralnych
- wyróżnia postacie i zdarzenia, miejsca i czas akcji w utworze literackim czytany przez nauczyciela
- określa chronologię wydarzeń w utworze literackim czytany przez nauczyciela
- nawiązuje związek emocjonalno-intelektualny z historią opowiedzianą w książce czytanej przez osobę dorosłą
- mówi o swoich spostrzeżeniach, potrzebach i odczuciach, wydarzeniach z życia, ilustracjach, historyjkach obrazkowych, czytanych i słuchanych tekstach, wycieczkach, zdarzeniach z życia środowiska lokalnego, działalności w szkole
- wyraża własne zdanie o postaciach i zdarzeniach (formułuje swobodne kilkuzdaniowe wypowiedzi)
- zadaje pytania i odpowiada na pytania
- układa pytania na podstawie odpowiedzi
- prowadzi rozmowy na tematy związane z życiem rodzinnym, szkolnym, inspirowane literaturą
- uczestniczy w dialogu na temat audycji radiowych, widowisk teatralnych, filmów
- wyraża w rozmowie własne zdanie
- tworzy opowiadania twórcze
- wymyśla dalszy ciąg opowiadania, inne zakończenie utworu
- recytuje wiersze z uwzględnieniem: intonacji, siły głosu, tempa, pauz
- poprawnie artykułuje w wypowiedziach głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzę
- właściwie intonuje zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące
- nadaje tytuły pojedynczym obrazkom, zdjęciom oraz historyjkom obrazkowym
- prowadzi wywiady z osobami dorosłymi i innymi dziećmi
- bierze udział w dyskusjach,
- argumentuje własne zdanie w dyskusji
- ustnie składa sprawozdanie z wycieczek, uroczystości,
- zdarzeń szkolnych i lokalnych

Zakres treści: **Czytanie**

Uczeń:

- rozumie, po co się czyta
- rozumie sens wyrazów i zdań zawartych w tekście
- rozpoznaje elementy treści
- dekoduje informacje (odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne, napisy, proste tabelki)
- czyta teksty
- czyta utwory wierszowane, napisy informacyjne, instrukcje
- czyta polecenia i wybiera z nich potrzebne informacje
- odczytuje informacje z zaproszeń, zawiadomień, listów, notatek do kroniki
- czyta krótkie, kilkuzdaniowe teksty z respektowaniem znaków przestankowych: kropki, przecinka, znaku zapytania, wykrzyknika
- czyta dialog
- czyta wybrane fragmenty utworów literackich z podziałem na role
- oddaje głosem nastrój w czytany tekst
- czyta po cichu i wybiera z tekstu potrzebne informacje
- wyróżnia postacie i zdarzenia, miejsce i czas akcji w utworze literackim czytany samodzielnie
- ustala chronologię wydarzeń w nieskomplikowanym utworze literackim czytany samodzielnie
- poszukuje w tekście potrzebnych informacji
- korzysta ze słowników i encyklopedii dla dzieci
- zadaje pytania do nieskomplikowanych utworów literackich czytanych samodzielnie
- poszukuje odpowiedzi na pytania postawione do nieskomplikowanego tekstu literackiego
- rozpoznaje wśród utworów literackich opowiadanie, baśń, legendę, opis i dialog
- czyta głośno i cicho teksty literackie z jednoczesnym rozumieniem ich treści
- wskazuje w tekście odpowiednie fragmenty i argumentuje swoje wybory
- wskazuje wydarzenia istotne dla przebiegu akcji utworu
- przedstawia w utworze literackim bohaterów głównych i postacie drugoplanowe

Zakres treści: **Pisanie**

Uczeń:

- pisze z zachowaniem podstawowych zasad kaligrafii: poprawnie łączy litery oraz dba o ich równomierne położenie i jednolite pochylenie
- pisze swobodnie zdania oraz wielozdaniowe wypowiedzi
- przepisuje wyrazy, zdania
- pisze z pamięci zdania
- pisze ze słuchu wyrazy oraz zdania
- układa i zapisuje zdania oznajmujące, pytające, rozkazujące
- redaguje krótkie opisy (opisuje przedmioty, osoby, krajobrazy)
- pisze z pamięci kilkuzdaniowe teksty
- pisze krótkie opowiadania o zdarzeniach życiowych, na podstawie historyjek obrazkowych, przedstawień teatralnych, filmów, audycji radiowych, widowisk telewizyjnych
- pisze życzenia, zaproszenia, notatki do kroniki, listy
- redaguje ogłoszenia, zawiadomienia, podziękowania, wpisy do pamiętników, e-maile
- adresuje listy
- stawia i zapisuje pytania związane z wydarzeniami z życia, wypowiedziami różnych osób oraz omawianymi tekstami literackimi, wysłuchanymi audycjami
- stawia i pisze pytania do wywiadu
- sporządza wykazy np. zabytków historycznych, przyrodniczych
- potrafi zaplanować układ notatki na stronie z zachowywaniem odpowiednich odstępów pomiędzy wyrazami, zdaniami i frazami pisanego tekstu
- stosuje akapity, dbając o kompozycję pisanego tekstu

Zakres treści: **Poprawność językowa**

Uczeń:

- dzieli wyrazy mówione na głoski
- dzieli wyrazy pisane na litery
- różnicuje samogłoski i spółgłoski
- rozpoznaje i nazywa dwuznaki
- wskazuje różnice między literą a głoską
- wyróżnia wyrazy w zdaniu
- rozpoznaje zdania w tekście
- rozpoznaje zdania oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe
- wskazuje czasowniki jako nazwy czynności
- wskazuje rzeczowniki jako nazwy osób, zawodów, zwierząt, roślin, rzeczy
- praktycznie stosuje alfabet podczas korzystania ze słowników i encyklopedii;
- stosuje zasady pisowni wielkich liter na początku zdania, w imionach, nazwiskach, nazwach miast, państw, ulic, rzek, tytułach dzieł oraz w korespondencji
- stosuje zasady pisowni wyrazów ze zmiękczeniami oznaczonymi w piśmie na dwa sposoby: przez postawienie kreski nad określoną literą i samogłoskę **i** (**ć, ci, ń, ni, s, si, ź, zi, dź, dzi**)
- pisze najczęściej spotykane wyrazy z trudnościami ortograficznymi
- stosuje zasady pisowni wyrazów z rz i ó wymiennym;
- pisze najczęściej spotykane wyrazy z rz i ó niewymiennym
- stosuje zasady pisowni wyrazów z utratą dźwięczności wewnątrz wyrazu
- stosuje zasady pisowni wyrazów z utratą dźwięczności na końcu wyrazu
- pisze wyrazy z **ą** i **ę** występujące w opracowywanych tekstach
- stosuje znaki interpunkcyjne: kropkę, pytajnik, wykrzyknik na końcu zdania, przecinek przy wyliczaniu
- rozpoznaje teksty użytkowe, takie jak: zawiadomienie, list, życzenia z różnych okazji, zaproszenia, notatki do kroniki
- wskazuje wyrazy rymujące się
- interesuje się literaturą dziecięcą (np. baśniami, opowiadaniem, komiksami)
- interesuje się czasopismami dla dzieci
- korzysta z czytelni i biblioteki
- określa cechy osób, zwierząt, roślin, rzeczy
- rozumie, że przymiotnik to nazwy cech osób, zwierząt, roślin, rzeczy
- stosuje liczebnik do oznaczania liczby i kolejności przedmiotów
- stosuje zasady pisowni wyrazów z końcówkami: -ów, -ówka
- stosuje zasady pisowni wyrazów z rz po spółgłoskach
- stosuje zasady pisowni wyrazów z **ż** wymiennym;
- pisze najczęściej spotykane wyrazy z **h** i **ch** oraz **ź**
- stosuje zasady pisowni liczebników
- stosuje zasady pisowni przeczenia nie z czasownikami i przymiotnikami
- praktycznie stosuje zasady podziału wyrazów na sylaby, przenoszenia części wyrazu do następnego wiersza

Zakres treści: **Małe formy teatralne**

Uczeń:

- ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub bohatera wymyślonego przez dzieci
- zna pojęcie rekwizyt i jego umowne znaczenie
- posługuje się rekwizytem w odgrywanej scenie
- przygotowuje nieskomplikowane rekwizyty
- odtwarza z pamięci teksty dla dzieci (wiersze, piosenki)
- odtwarza z pamięci fragmenty prozy
- inscenizuje krótkie teksty lub fragmenty dłuższych tekstów
- przygotowuje przedstawienie teatralne na podstawie wybranego utworu lub własnego scenariusza

2. EDUKACJA MATEMATYCZNA

Zakres treści: **Czynności umysłowe**

Uczeń:

- rysuje drugą połowę figury symetrycznej
- kontynuuje regularność w nieskomplikowanych motywach (np. szlaczki, rozety)
- zauważa zjawisko symetrii w otoczeniu
- w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie
- dąży do wykonania podanego zadania matematycznego

Zakres treści: **Figury geometryczne**

Uczeń:

- rysuje i wycina prostokąty, kwadraty i trójkąty po śladzie, a także bez śladu
- kontynuuje regularność w nieskomplikowanych motywach (np. szlaczkach, rozetach, ornamentach)
- projektuje i kontynuuje regularne sekwencje
- porównuje długości boków prostokątów i kwadratów, mierząc je linijką
- projektuje figury złożone z odcinków
- stosuje w zadaniach wiedzę o tym, że kwadrat jest szczególnym rodzajem prostokąta
- oblicza obwody trójkątów, kwadratów i prostokątów

Zakres treści: **Liczenie**

Uczeń:

- liczy setkami w zakresie 1000
- liczy po 2, 3, 5 w przód i w tył w zakresie co najmniej do 1000

Liczby naturalne

- poznaje liczby naturalne do 1000 w aspekcie porządkowym, kardynalnym i symbolicznym
- wyodrębnia w liczbie: liczbę tysięcy, liczbę setek, liczbę dziesiątek i liczbę jedności, a w zapisie liczby – cyfrę tysięcy, cyfrę setek, cyfrę dziesiątek i cyfrę jedności;
- zapisuje cyframi i odczytuje liczby w zakresie 1000
- zamienia zapis słowny liczby na cyfrowy i odwrotnie
- rozkłada liczby z zakresu 0–1000 na składniki (na dwa składniki i więcej niż dwa)
- odkrywa wiele kombinacji rozkładu liczby
- dostrzega związek liczby porządkowej z kardynalną
- porządkuje liczby z zakresu 0–1000 od najmniejszej do największej i odwrotnie
- określa miejsce liczby w ciągu liczbowym (na chodniczku liczbowym)
- ustala brakujące liczby w danym ciągu
- porównuje dowolne dwie liczby w zakresie 1000 słownie i z użyciem znaków: $<$, $>$, $=$
- porównuje kilka liczb w zakresie 1000 słownie i z użyciem znaków: $<$, $>$, $=$
- dokonuje porównania różnicowego: o tyle więcej/ o tyle mniej, o ile więcej/ o ile mniej
- wyróżnia liczby parzyste i nieparzyste z zakresu do 1000
- odczytuje i zapisuje liczby od I do XII w systemie rzymskim
- stosuje liczby od 0 do 100 w aspekcie miarowym
- dodaje i odejmuje długości dwóch, trzech przedmiotów i wyraża wynik w metrach (w zakresie 100 m), w centymetrach (w zakresie 100 cm)
- dodaje i odejmuje wagi produktów i wyraża wyniki w kilogramach (w zakresie 100 kg)

- dodaje i odejmuje ilości płynu i wyraża wynik w litrach (w zakresie 100 l)
- dokonuje porównywania ilorazowego: tyle razy więcej/tyle razy mniej, ile razy więcej/ile razy mniej
- zaznacza liczby na osi liczbowej
- porównuje liczby na osi liczbowej
- stosuje liczby od 0 do 100 w aspekcie miarowym
- dodaje i odejmuje długości dwóch, trzech przedmiotów i wyraża wynik w kilometrach (w zakresie 100 km) i w milimetrach (w zakresie 100 mm)
- dodaje i odejmuje wagi produktów i wyraża wynik w dekagramach (w zakresie 100 dag) i w gramach (w zakresie 100 g)

Rachowanie – dodawanie i odejmowanie

- dodaje i odejmuje w zakresie 100, zapisując obliczenia za pomocą cyfr i znaków działań matematycznych
- w obliczeniach praktycznie korzysta z praw przemienności i łączności dodawania
- dostrzega i praktycznie korzysta ze związków dodawania z odejmowaniem
- sprawdza wynik odejmowania za pomocą dodawania
- sprawdza wynik dodawania za pomocą odejmowania
- dodaje kilka liczb w zakresie 100
- odejmuje od danej liczby dwie liczby w zakresie 100
- wykonuje obliczenia złożone – na dodawanie i odejmowanie w zakresie 100
- wskazuje w zapisie działania składniki i sumę oraz odjemną, odjemnik i różnicę
- zaznacza na chodniczku liczbowym operacje na dodawanie i odejmowanie
- wykonuje obliczenia złożone – na dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie w zakresie 100
- wykonuje obliczenia złożone – na dodawanie i odejmowanie z użyciem nawiasu (nawias jako pomoc w rachowaniu)
- zaznacza na osi liczbowej operację dodawania i odejmowania
- zapisuje i odczytuje dodawanie i odejmowanie na grafach
- posługuje się w obliczeniach kalkulatorem
- Rachowanie – mnożenie i dzielenie
- odczytuje, zapisuje i oblicza działania na mnożenie w zakresie 100
- odczytuje, zapisuje i oblicza działania na dzielenie przez liczbę jednocyfrową oraz 10 w zakresie 100
- dostrzega i praktycznie korzysta ze związków mnożenia z dzieleniem
- sprawdza wynik dzielenia za pomocą mnożenia
- sprawdza wynik mnożenia za pomocą dzielenia
- praktycznie korzysta z prawa przemienności mnożenia
- wskazuje i nazywa w działaniu mnożenia czynniki i iloczyn
- wskazuje i nazywa w działaniu dzielenia dzielną, dzielnik i iloraz
- pamięciowo stosuje tabliczkę mnożenia
- podaje z pamięci iloczyny w zakresie tabliczki mnożenia
- wykonuje obliczenia złożone – na mnożenie i dzielenie
- wykonuje obliczenia złożone – na dodawanie i odejmowanie oraz mnożenie i dzielenie
- posługuje się w obliczeniach kalkulatorem

Zadania z okienkiem

- rozwiązuje łatwe równanie jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka

Zadania z treścią

- rozwiązuje nieskomplikowane zadania z treścią na dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie
- zapisuje rozwiązanie zadania za pomocą cyfr i znaków działań matematycznych
- rozwiązuje nieskomplikowane zadania z treścią, w których trzeba zastosować porównywanie różnicowe
- rozwiązuje nieskomplikowane zadania z treścią, w których zależności między liczbami można przedstawić za pomocą działania okienkowego (ustalenie nieznanego składnika, nieznanego odjemnika, odjemnej)
- rozwiązuje nieskomplikowane zadania z treścią, celowo źle sformułowane
- układa pytania do treści zadania
- uzupełnia danymi zadania z niedoborem

- rozwiązuje zadania z danymi sprzecznymi
- układa zadania z treścią do działania dodawania i odejmowania, mnożenia i dzielenia
- rozwiązuje nieskomplikowane zadania z treścią, w których trzeba zastosować porównywanie ilorazowe
- rozwiązuje nieskomplikowane zadania z treścią, w których zależności między liczbami można przedstawić za pomocą działania okienkowego (ustalenie nieznanego czynnika, dzielnika, dzielnej)

Zakres treści: **Pomiar**

Uczeń:

- mierzy i zapisuje wyniki pomiarów długości, szerokości i wysokości przedmiotów oraz odległości
- posługuje się jednostkami miar: **milimetr, centymetr, metr, kilometr**
- waży przedmioty, używając jednostek masy, takich jak: **kilogram, pół kilograma, dekagram, gram**
- wykonuje łatwe obliczenia, używając tych miar
- potrafi odmierzać płyny różnymi miarkami
- używa określeń, takich jak: **litr, pół litra, ćwierć litra**
- odczytuje wskazania zegarów – w systemach 12-godzinnych i 24-godzinnych – wyświetlających cyfry i ze wskazówkami
- posługuje się pojęciami, takimi jak: **godzina, pół godziny, kwadrans, minuta**
- wykonuje nieskomplikowane obliczenia zegarowe
- odczytuje temperaturę na różnych termometrach (bez konieczności posługiwania się liczbami ujemnymi)
- podaje i zapisuje daty
- porządkuje chronologicznie daty
- odczytuje i zapisuje daty w systemach rzymskim i arabskim
- wykonuje obliczenia kalendarzowe w sytuacjach życiowych
- oblicza obwody trójkątów, kwadratów i prostokątów w centymetrach
- rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty i trójkąty (położone w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie)
- rysuje odcinki o podanej długości
- rysuje drugą połowę figury symetrycznej
- rysuje figury w powiększeniu i pomniejszeniu
- kontynuuje regularność w nieskomplikowanych motywach
- wykonuje obliczenia kalendarzowe w sytuacjach życiowych
- sprawnie oblicza upływ czasu na zegarze
- posługuje się pojęciem kilometr w sytuacjach życiowych
- dokonuje obliczeń związanych z różnicą temperatur

Zakres treści: **Obliczenia pieniężne**

Uczeń:

- rozpoznaje monety: 1 zł, 2 zł, 5 zł
- rozpoznaje monety: 1 gr, 2 gr, 5 gr, 10 gr, 20 gr, 50 gr
- rozpoznaje banknoty: 10 zł i 20 zł
- rozpoznaje banknoty 50 zł i 100 zł
- porównuje wartości monet i banknotów, używając odpowiednich słów i symboli matematycznych
- poznaje i stosuje do rozwiązywania zadań zależności między banknotami, mając na uwadze, że za monetę o większym nominale, można otrzymać kilka innych monet o mniejszym nominale
- dobiera monety o niższym nominale tak, aby stanowiły wartość monety czy banknotu o wyższym nominale
- dodaje i odejmuje złotówki w zakresie 100 zł, stosując kilka różnych możliwości
- dodaje i odejmuje grosze w zakresie 100 groszy, stosując kilka różnych możliwości
- dodaje i odejmuje banknoty 100 zł w zakresie 1000 zł;
- stosuje pojęcia: **cena towaru, wartość towaru**
- stosuje nieskomplikowane obliczenia typu: cena – ilość (liczba) – wartość

- szacuje liczbę towarów możliwych do zakupu za określoną kwotę
- wie, czym jest dług
- oblicza resztę z zakupów

3. EDUKACJA PRZYRODNICZA

Zakres treści: W świecie roślin

Uczeń:

- obserwuje i prowadzi nieskomplikowane doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wyciąga wnioski
- wyjaśnia zależność zjawisk przyrody od pór roku
- wie, jakie warunki są konieczne do wzrostu roślin, zarówno w gospodarstwie domowym, uprawach szkolnych, jak i hodowlach (np. światło, temperatura, wilgotność)
- wyjaśnia zmiany zachodzące w życiu roślin (np. parkowych, ogrodowych) w kolejnych porach roku
- opisuje rośliny rosnące na łące, w lesie, ogrodzie, parku
- wie, jakie są zagrożenia wynikające z upraw roślin trujących zna zasady zachowania się w przypadku zatrucia
- zna wybrane gatunki roślin chronionych
- opisuje rośliny żyjące w zbiornikach wodnych
- nazywa i wskazuje rośliny typowe dla wybranych regionów Polski
- potrafi scharakteryzować, zachowując odpowiednią kolejność, prace wykonywane przez sadownika i ogrodnika w ciągu roku kalendarzowego (np. począwszy od siania, przez sadzenie, a skończywszy na zbiorze plonów)
- opisuje poszczególne fazy rozwoju rośliny
- zna wybrane owoce egzotyczne
- opisuje rośliny występujące w różnych warstwach lasu
- potrafi wskazać i nazwać różne rodzaje zbóż
- opisuje drzewa w ich naturalnym środowisku, zwraca uwagę na budowę drzewa, rozpoznaje i nazywa wybrane gatunki drzew (np. drzewa iglaste rosną w lesie i w parku, elementami wyróżniającymi ten rodzaj drzew są igły i szyszki)
- zna typy lasów (np. lasy liściaste, lasy iglaste, lasy mieszane)
- potrafi wskazać i opisać prace wykonywane przez człowieka w polu w trakcie roku kalendarzowego

Zakres treści: Człowiek i świat zwierząt

Uczeń:

- nazywa podstawowe części ciała i organy wewnętrzne człowieka (np. serce, płuca, żołądek)
- zna podstawowe zasady racjonalnego odżywiania się
- rozumie konieczność kontrolowania stanu zdrowia i stosuje się do zaleceń lekarzy (w tym lekarza – dentystry)
- dba o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i innych
- opisuje życie zwierząt żyjących na łące, w lesie, ogrodzie, parku
- opisuje warunki, potrzebne dla rozwoju zwierząt
- wyjaśnia zmiany zachodzące w życiu zwierząt w ciągu roku kalendarzowego – w poszczególnych porach roku (np. odloty i przyloty ptaków, zapadanie niedźwiedzi w sen zimowy)
- opisuje sposoby ochrony zwierząt przed niesprzyjającymi warunkami atmosferycznymi (np. podczas upalanego lata czy mroźnej zimy)
- ma świadomość pozytywnego wpływu zwierząt na środowisko naturalne (np. niszczenie szkodników)

przez ptaki, zapylanie kwiatów przez owady, spulchnianie gleby przez dżdżownice) • potrafi wskazać zagrożenia wynikające z kontaktu z niebezpiecznymi i chorymi zwierzętami

- wie, jak zachować się w przypadku spotkania chorego lub niebezpiecznego zwierzęcia obserwuje i prowadzi nieskomplikowane doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wyciąga wnioski
- zakłada i prowadzi w szkole uprawy i hodowle
- zna wybrane gatunki zwierząt chronionych
- zna wybrane gatunki ptaków
- ma wiedzę na temat budowy ptaków, ich trybu życia i sposobu odżywiania się
- wie, czym zajmuje się ornitolog
- orientuje się w podziale zwierząt na zwierzęta pożyteczne i szkodniki
- ma wiedzę na temat trybu życia zwierząt, budowy ich ciała i sposobu odżywiania się
- opiekuje się zwierzętami domowymi (jeżeli je ma) lub zajmuje się hodowlą zwierząt prowadzoną w szkole
- nazywa i wskazuje zwierzęta typowe dla wybranych regionów Polski
- rozpoznaje i nazywa niektóre zwierzęta egzotyczne;
- nazywa podstawowe części ciała i organy wewnętrzne zwierząt (np. serce, płuca, żołądek)
- dostrzega różnice między ssakami a ptakami
- wyróżniania w świecie zwierząt: owady, ptaki i ssaki
- zna wybrane gatunki zwierząt morskich
- wyróżnia zwierzęta roślinożerne, mięsożerne i wszystkożerne

Zakres treści: **Przyroda nieożywiona**

Uczeń:

- wyjaśnia zależność zjawisk przyrody od pór roku
- wskazuje i omawia elementy typowe dla krajobrazów Polski: nadmorskiego, nizinnego, górskiego
- rozumie, jaka jest zależność między ruchem obrotowym Ziemi wokół własnej osi a porami dnia
- ma wiedzę na temat stanu skupienia wody (np. parowanie, skraplanie, zamarzanie)
- ma wiedzę na temat naturalnego ukształtowania terenu
- wie, jakie są naturalne zbiorniki wodne (np. morze, jezioro, rzeka)
- rozumie legendę mapy fizycznej
- korzysta z mapy fizycznej, odczytując nazwy krain geograficznych
- opisuje swoją miejscowość (wieś, miasto), uwzględniając elementy typowe dla tej przestrzeni (np. krajobraz, kulturę)
- wymienia, korzystając z mapy administracyjnej, państwa graniczące z Polską
- rozumie wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na Ziemi
- docenia i zna wpływ wybranych skał i minerałów dla człowieka (np. węgla i gliny)
- opisuje krążenie wody w przyrodzie
- opisuje drogę rzeki od źródła do jej ujścia
- potrafi odczytać ważniejsze informacje na mapie fizycznej Polski, wskazując kierunki i znaki, główne rzeki, największe miasta, granice Polski

Zakres treści: **Ochrona środowiska**

Uczeń:

- zna znaczenie wody i powietrza w życiu człowieka, roślin i zwierząt
- podejmuje działania na rzecz ochrony przyrody w swoim środowisku
- jest świadomy konieczności segregowania śmieci
- rozumie sens stosowania opakowań ekologicznych

- wie, że należy oszczędzać wodę
- wskazuje zniszczenia w przyrodzie dokonane przez człowieka (np. wypalanie łąk, zaśmiecanie lasów, nadmierne hałasowanie w lasach lub rezerwach, kłusownictwo)
- obserwuje i prowadzi nieskomplikowane doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wyciąga wnioski
- potrafi wyjaśnić pojęcia: ekologia, recykling, smog, oczyszczalnia ścieków, kwaśne deszcze
- jest świadomy, że recykling jest jedną z metod ochrony środowiska naturalnego
- zna logo recyklingu
- wie, do czego można wykorzystać deszczówkę
- ma wiedzę na temat ratowania przyrody (zwłaszcza ginących gatunków roślin i zwierząt)
- wie, jaką rolę odgrywają rezerваты i pomniki przyrody
- wie, na czym polega szczególna rola wydm w procesie ochrony środowiska naturalnego
- zna organizacje działające na rzecz ochrony środowiska
- zna datę obchodów Światowego Dnia Ziemi

Zakres treści: **Pogoda i zjawiska atmosferyczne**

Uczeń:

- rozpoznaje i nazywa zjawiska atmosferyczne charakterystyczne dla poszczególnych pór roku
- zna niebezpieczeństwa wynikające z różnych zjawisk atmosferycznych
- słucha osób zapowiadających w mediach prognozę pogody i rozumie ich wypowiedzi
- stosuje się do podanych informacji o warunkach meteorologicznych (np. ubiera się stosownie do zapowiedzi synoptyków)
- obserwuje pogodę i prowadzi obrazkowy kalendarz zjawisk atmosferycznych
- potrafi wskazać zagrożenia wynikające z niebezpiecznych zjawisk meteorologicznych (np. burz, huraganów, powodzi, śnieżyc)
- zna zasady zachowania się człowieka wobec niebezpiecznych zjawisk atmosferycznych
- obserwuje i prowadzi nieskomplikowane doświadczenia, analizuje je i wyciąga wnioski

4. EDUKACJA MUZYCZNA

Zakres treści: **Słuchanie i rozumienie muzyki**

Uczeń:

- słucha różnych odmian muzyki (w tym muzyki klasycznej)
- rozróżnia podstawowe elementy muzyki: melodię, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamikę
- wyraża w sposób werbalny i niewerbalny swoje doznania (w trakcie i po wysłuchaniu muzyki)
- wykonuje ilustracje plastyczne do słuchanej muzyki
- reaguje ruchem (np. maszerując, biegając, podskakując) na puls rytmiczny i jego zmiany
- reaguje ruchem na zmiany tempa, metrum i dynamiki
- rozróżnia podstawowe elementy notacji muzycznej (cała nuta, półnuta, ćwierćnuta, ósemka, pauza)
- wyraża ruchem czas trwania wartości rytmicznych, nut i pauz
- rozpoznaje utwory wykonywane solo i zespołowo, na chór i orkiestrę
- rozpoznaje podstawowe formy muzyczne – **AB** – wskazując ruchem lub gestemich kolejne części
- rozpoznaje rodzaje głosów ludzkich (np. sopran, bas)

- dyskutuje na temat emocji i odczuć wywołanych przez muzykę
- rozróżnia style muzyczne (np. muzykę klasyczną, ludową, rozrywkową)
- słucha polskiej muzyki klasycznej
- wypowiada się na temat muzyki, wskazując ulubiony rodzaj muzyki
- mówi o swoich upodobaniach muzycznych

Zakres treści: **Śpiewanie i muzykowanie, ruch przy muzyce**

Uczeń:

- powtarza nieskomplikowaną melodię
- odtwarza nieskomplikowane rytmy głosem i na instrumentach perkusyjnych
- odtwarza nieskomplikowane rytmy klaskaniem
- realizuje proste schematy rytmiczne sylabami rytmicznymi, ruchem całego ciała, gestem
- śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego
- śpiewa łatwe piosenki ludowe
- wykonuje śpiewanki i rymowanki
- śpiewa hymn narodowy
- gra na instrumentach perkusyjnych i przedmiotach akustycznych, tworząc nieskomplikowane rytmy i wzory rytmiczne
- gra na instrumentach melodycznych proste melodie i akompaniamenty
- **akompaniuje do piosenek i zabaw za pomocą efektów akustycznych z wykorzystaniem różnych przedmiotów, instrumentów perkusyjnych**
- tworzy ilustracje dźwiękowe do tekstów i obrazów
- improwizuje głosem i grą na instrumentach według ustalonych zasad
- wykonuje nieskomplikowane utwory, interpretując je zgodnie z ich rodzajem i funkcją
- prezentuje fragmenty układu tanecznego według własnego pomysłu
- tańczy podstawowe kroki i figury polki
- tańczy podstawowe kroki i figury krakowiaka oraz innego nieskomplikowanego tańca ludowego
- **ilustruje krótkie wierszyki dźwiękiem**
- **odtwarza układy choreograficzne do określonej muzyki**
- **improwizuje rytmy do wiersza oraz na podany temat**

Zakres treści: **Kultura muzyczna**

Uczeń:

- zachowuje się kulturalnie na koncercie
- rozpoznaje instrumenty muzyczne, takie jak: flet, fortepian, gitara, perkusja skrzypce, trąbka
- uczestniczy w wydarzeniu muzycznym
- **zna wybrane przyśpiewki ludowe**

5. EDUKACJA PLASTYCZNA

Zakres treści: **Percepcja sztuki**

Uczeń:

- ma wiedzę na temat wybranych zabytków i dzieł sztuki ze swojego regionu
- ma wiedzę na temat tradycji swojego środowiska rodzinnego, szkolnego i lokalnego, regionu
- ma wiedzę na temat placówek kultury działających w środowisku lokalnym
- korzysta z przekazów medialnych dotyczących działalności plastycznej człowieka
- stosuje przekaz medialny we własnej działalności twórczej
- posługuje się elementarną wiedzą o prawach autorskich
- ma wiedzę na temat wybranych dziedzin sztuki, takich jak: architektura (w tym architektura zieleni), malarstwo, rzeźba, grafika
- analizuje zjawiska realne i fantastyczne w dziełach plastycznych
- ma wiedzę na temat różnych rodzajów przekazu medialnego (np. telewizja, radio, internet)
- ma wiedzę na temat rzemiosła artystycznego inspirowanego historią i geografią regionu
- ma wiedzę na temat wybranych dzieł sztuki polskiej i jej różnych odmian (np. architektura, malarstwo, rzeźba, sztuka użytkowa)
- opisuje cechy charakterystyczne dzieł architektury i sztuk plastycznych należących do polskiego dziedzictwa kulturowego
- **wypowiada się na temat ilustracji zamieszczonych w książkach dla dzieci oraz w czasopismach przeznaczonych dla najmłodszych odbiorców**
- **odczytuje informacje zamieszczone w czasopismach**
- rozpoznaje wybrane dzieło architektury i sztuk plastycznych należące do europejskiego dziedzictwa kulturowego
- opisuje cechy charakterystyczne dzieł architektury i sztuk plastycznych należących do europejskiego dziedzictwa kultury
- **wypowiada się na temat filmu i różnych jego odmian (np. filmu animowanego, fabularnego)**
- **omawia i ocenia programy telewizyjne i radiowe**
- **wypowiada się na temat reklamy przedstawianej w środkach masowego przekazu**
- **analizuje reklamy**
- **wskazuje elementy charakteryzujące reklamę i tekst kultury niebędący reklamą**
- **szuka różnic między reklamami zamieszczonymi w czasopismach, radiu i telewizji**
- **ocenia reklamy i uzasadnia swoje stanowisko**
- **analizuje funkcję reklamy w życiu człowieka**

Zakres treści: **Ekspresja przez sztukę**

Uczeń:

- posługuje się różnymi technikami plastycznymi na płaszczyźnie i w przestrzeni
- posługuje się środkami wyrazu plastycznego, takimi jak: kształt, barwa, faktura
- **uwzględnia w pracach plastycznych wielkości, proporcje i układ obiektów**
- wykorzystuje podczas tworzenia prac plastycznych różne materiały, narzędzia i techniki
- ilustruje sceny, sytuacje realne i fantastyczne inspirowane wyobraźnią, literaturą (np. baśniami, opowiadaniem), muzyką, otoczeniem społecznym i przyrodniczym
- **przedstawia i wyraża w pracach plastycznych przeżycia, obserwacje, marzenia, wyobrażenia**
- korzysta z narzędzi multimedialnych podczas ilustrowania scen, sytuacji realnych

i fantastycznych inspirowanych wyobraźnią, literaturą (np. baśniami, opowiadaniem), muzyką, otoczeniem społecznym i przyrodniczym;

- tworzy przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej swojego regionu
- projektuje i wykonuje różne formy użytkowe (w tym te służące kształtowaniu własnego wizerunku, obrazu otoczenia i przyczyniające się do upowszechnienia kultury w środowisku szkolnym)
- fotografuje i tworzy kolekcje fotografii (np. rodzinnych, przyrodniczych)
- w miarę możliwości przygotowuje reportaże fotograficzne
- porównuje wykonane przez siebie zdjęcia z obrazem rzeczywistości
- rozpoznaje kolory podstawowe, kolory pochodne oraz barwy ciepłe i zimne
- łączy – w ramach określonego projektu – różne formy ekspresji ruchowej, słownej, muzycznej i plastycznej

6. ZAJĘCIA TECHNICZNE

Zakres treści: **Wychowanie techniczne**

Uczeń:

- określa drogę powstawania produktu: od składników czy materiału aż po gotowy wyrób
- zna różne rodzaje budowli (np. most, tunel, wieża)
- zna urządzenia elektryczne (np. prądnicę rowerową)
- określa wartości urządzeń technicznych z punktu widzenia cech ekonomicznych, wskazując na sprzęty tanie lub drogie w zakupie i te, które są łatwe bądź trudne w użytkowaniu
- zna i rozróżnia materiały, takie jak: metal, drewno, tworzywo sztuczne, materiały włókiennicze
- zna urządzenia elektroniczne służące do przetwarzania i zapisywania danych (np. rozmaite modele komputerów czy laptopów)
- zna zasady działania telefonii komórkowej
- zna wybrane zagadnienia z historii techniki
- korzysta z nieskomplikowanych przepisów kulinarnych
- nakrywa do stołu z różnych okazji

Zakres treści: **Konstruowanie**

Uczeń:

- przedstawia pomysły rozwiązań technicznych: planuje kolejne czynności, dobiera odpowiednie materiały (papier, drewno, metal, tworzywa sztuczne, materiały włókiennicze) i narzędzia
- tworzy kompozycje z różnorodnych materiałów (np. przyrodniczych)
- umie wykonywać prace z papieru
- tnie papier, tekturę itp.
- montuje modele papierowe i modele wykonane z tworzyw sztucznych
- korzysta z nieskomplikowanych instrukcji i schematów rysunkowych, budując latawiec, makietę domów
- tworzy przedmioty użytkowe (np. pudełka do wykorzystania w życiu codziennym)
- ozdabia przedmioty użytkowe zgodnie z przeznaczeniem
- montuje obwody elektryczne: szeregowo
- montuje obwody równoległe z wykorzystaniem gotowych zestawów

- piecze ciasteczka oraz przyrządza desery
- przygotowuje sałatki, surówki, kanapki
- kroi, obiera, ugniata, miesza, smaruje

Zakres treści: **Bezpieczeństwo**

Uczeń:

- zachowuje ostrożność podczas korzystania z urządzeń gospodarstwa domowego
- utrzymuje porządek wokół siebie: na swojej ławce, w szatni, w ogrodzie
- sprząta po sobie i pomaga innym w utrzymaniu porządku
- ma wiedzę na temat zasad bezpiecznego poruszania się na drogach (np. na autostradzie czy drodze rowerowej)
- ma wiedzę na temat zasad bezpiecznego korzystania ze środków komunikacji
- zna zagrożenia wynikające z niewłaściwego używania narzędzi i urządzeń technicznych
- zna zasady właściwego zachowania się w sytuacji wypadku (np. dostrzega konieczność powiadomienia dorosłych, wykazuje się znajomością numerów telefonów alarmowych)

7. ZAJĘCIA KOMPUTEROWE

Zakres treści: **Obsługa komputera**

Uczeń:

- odtwarza animacje i prezentacje multimedialne
- przegląda internet w zakresie poszukiwania określonej informacji wskazanej przez nauczyciela
- konfiguruje sprzęt multimedialny
- prezentuje prace na tablicy multimedialnej lub za pomocą projektora, który umożliwia każdemu uczniowi obejrzenie efektów pracy kolegów

Zakres treści: **Wyszukiwanie i korzystanie z informacji**

Uczeń:

- korzysta z wybranych gier edukacyjnych
- korzysta z opcji w programach
- zapoznaje się z wybranymi przez nauczyciela stronami internetowymi (w tym ze stroną internetową swojej szkoły)
- dostrzega elementy aktywne na stronie internetowej
- nawiguje po stronach internetowych w określonym zakresie
- ogląda grafiki i animacje, wykorzystując rozmaite programy dostępne w pracowni informatycznej
- wykorzystuje określony program, aby obejrzyć zdjęcia w komputerze
- słucha muzyki, wykorzystując odpowiednie oprogramowanie

- korzysta z popularnych komunikatorów
- wykorzystuje narzędzia znajdujące się na stronach internetowych do poszerzenia wiedzy na wybrane tematy

Zakres treści: **Tworzenie tekstów i rysunków**

Uczeń:

- wpisuje za pomocą klawiatury litery, cyfry i inne znaki, wyrazy i zdania
- wykonuje rysunki za pomocą wybranego edytora grafiki (z gotowych figur)
- edytuje tekst, pisząc i formatując krótki tekst
- wstawia grafiki do tekstu
- formatuje obiekty graficzne
- tworzy krótki dokument tekstowy, formatując go zgodnie z założeniami podanymi przez nauczyciela
- tworzy pliki graficzne zgodnie z założeniami podanymi przez nauczyciela
- pracuje z programem do prezentacji multimedialnej
- przygotowuje prezentację multimedialną

Zakres treści: **Zagrożenia wynikające z korzystania z różnych osiągnięć techniki, np. multimediiów, komputera.**

Uczeń:

- korzysta z komputera tak, aby nie narażać własnego zdrowia
- stosuje się do ograniczeń korzystania z komputera, internetu, multimediiów
- ma świadomość niebezpieczeństw czyhających na użytkowników internetu (np. anonimowość, bezkarność)
- wie, że praca przy komputerze męczy wzrok, nadweręża kręgosłup, ogranicza kontakty społeczne

8. WYCHOWANIE FIZYCZNE I EDUKACJA ZDROWOTNA

Zakres treści: **Sprawność fizyczna**

Uczeń:

- uczestniczy w zabawach i grach ruchowych
- rzuca i chwyta piłkę
- rzuca piłkę do celu
- rzuca piłkę na odległość
- toczy piłkę

- kozłuje piłkę
- odbija piłkę
- prowadzi piłkę
- bierze udział w zabawach z piłką wymagających współpracy w parach
- pokonuje przeszkody naturalne i sztuczne
- wykonuje ćwiczenia równoważne: bez przyboru, z przyborem, na przyrządzie
- reaguje ruchem na różne sygnały wzrokowe i dźwiękowe
- przyjmuje pozycję wyjściową i ustawia się do ćwiczeń
- wykonuje przewrót w przód
- skacze przez skakankę, przeskakując jedno- i obunóż przez niską przeszkodę
- jeździ na rowerze
- jeździ na wrotkach
- bierze udział w zabawach terenowych
- bierze udział w zawodach sportowych
- respektuje reguły gier, zabaw, zawodów i podporządkowuje się decyzjom sędziego
- zachowuje się w sposób rozumny w sytuacjach zwycięstwa i radzi sobie z porażkami
- okazuje radość ze zwycięstwa, ale jednocześnie zachowuje szacunek dla pokonanego
- zna zasady fair play
- bierze udział w marszobiegach – przez co najmniej 15 minut
- wykonuje próby mięśni brzucha
- wykonuje próby rozciągania dolnego odcinka kręgosłupa
- bierze udział w minigrach i grach terenowych
- ma świadomość własnego ciała
- umie porozumiewać się gestem i określoną postawą
- ma wiedzę na temat dyscyplin sportowych, wyróżniając sporty indywidualne i zespołowe
- ma wiedzę na temat igrzysk i dyscyplin olimpijskich
- rozróżnia igrzyska letnie i igrzyska zimowe

Zakres treści: **Zdrowie i profilaktyka prozdrowotna**

Uczeń:

- dostrzega związek między chorobą a leczeniem (np. poddaje się leczeniu, gdy zajdzie taka potrzeba)
- rozumie, dlaczego nie można samodzielnie zażywać leków i stosować środków chemicznych
- dba o prawidłową postawę siedzenia w ławce, przy stole
- rozumie, że choroby są zagrożeniem dla zdrowia
- zapobiega chorobom dzięki: szczepieniom ochronnym, właściwemu sposobowi odżywiania się (istotna rola różnych produktów żywnościowych i systematycznego spożywania posiłków) aktywności fizycznej, przestrzeganiu higieny
- ma wiedzę na temat dzieci niepełnosprawnych
- wskazuje sposoby pomocy dzieciom niepełnosprawnym
- przestrzega zasad poruszania się po drogach
- przestrzega zasad bezpieczeństwa w trakcie zajęć ruchowych
- posługuje się przyborami sportowymi zgodnie z ich przeznaczeniem
- wybiera bezpieczne miejsca do zabaw i gier ruchowych
- poznaje zasady zwracania się o pomoc do osoby dorosłej w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia
- zna niebezpieczeństwa wynikające ze stosowania środków psychoaktywnych (np. traktowanych przez wielu ludzi jako doskonały sposób do uśmierzenia stresu, bólu, agresji)

9. EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYKA

Zakres treści: **Ja i moje otoczenie**

Uczeń:

- rozumie relacje zachodzące między nim a najbliższym otoczeniem
- wie, co wynika z przynależności do rodziny
- rozumie relacje między najbliższymi
- wywiązuje się z powinności wobec najbliższych
- **ma poczucie przynależności do grupy klasowej**
- zna tradycje kulturowe własnego regionu (np. potrawy, muzea, skanseny, galerie sztuki, pieśni ludowe, stroje ludowe, tańce, przekazy ludowe, historyczne, język, gwara)
- ma wiedzę o tym, że jego miejscowość (wieś, miasto) jest częścią Polski
- ma wiedzę o regionie, w którym znajduje się jego miejscowość (wieś, miasto)
- ma wiedzę o wydarzeniach organizowanych przez społeczność lokalną
- wykazuje się znajomością zabytków, miejsc pamięci narodowej w swojej miejscowości
- ma poczucie własnej narodowości
- ma świadomość przynależności Polski do Unii Europejskiej
- zna symbole narodowe, takie jak: flaga, godło, hymn narodowy
- zna symbole Unii Europejskiej, takie jak: hymn i flaga Unii Europejskiej
- ma wiedzę o ważnych wydarzeniach historycznych
- zna ludzi zasłużonych dla świata, ojczyzny i swojej miejscowości (wsi, miasta)
- opowiada o wielkich Polakach i sławnych mieszkańcach swojej miejscowości
- **zna najstarsze miasta Polski**
- **ma wiedzę o formach władzy w Polsce (zdaje sobie sprawę z roli, jaką w życiu społeczno-politycznym Polski odgrywają: prezydent, rząd i parlament)**
- rozumie, że człowiek jest częścią przyrody
- ma szacunek dla siebie i dla innych
- **dokonuje samooceny**
- **uczy się być empatyczny**
- wie, czym zajmują się przedstawiciele określonych grup zawodowych, (np. aptekarze, policjanci, weterynarze, rolnicy, piekarze, filmowcy)
- jest świadomy konieczności naprawienia wyrządzonej komuś krzywdy
- jest gotowy pomagać innym
- zna prawa i obowiązki ucznia
- sumiennie wykonuje polecenia i zadania
- ma wiedzę o szkolnych wydarzeniach

Zakres treści: **Współbycie i współdziałanie**

Uczeń:

- **komunikuje swoje potrzeby**
- **zna zasady porozumiewania się z drugim człowiekiem**
- zna reguły obowiązujące w społeczności dziecięcej (np. współpracuje ze swoimi rówieśnikami podczas zabaw i w sytuacjach zadaniowych) i przestrzega tych reguł
- zna reguły obowiązujące w świecie dorosłych, stosuje się do tych reguł (np. w kulturalny sposób zwraca się do dorosłych, w autobusie ustępuje miejsca ludziom starszym i schorowanym, kobietom w ciąży)

- zna zasady bezpieczeństwa i ich przestrzega
- zdaje sobie sprawę z niebezpieczeństwa
- ma wiedzę, do kogo i w jaki sposób należy się zwrócić o pomoc w sytuacji zagrożenia
- zna zasady bezpiecznego organizowania zabaw
- zna numery telefonów: pogotowia ratunkowego, policji, straży pożarnej i numer alarmowy 112
- potrafi utrzymywać dobre relacje z sąsiadami (bliskimi i dalekimi)
- umie cierpliwie czekać i radzi sobie z odroczonej oceną
- uczy się postrzegać porozumienie z drugim człowiekiem jako wartość pozytywną
- odróżnia dobro od zła
- dostrzega, co jest dobre, a co złe w kontaktach z dorosłymi i z rówieśnikami
rozumie, czym charakteryzują się cechy, takie jak: odwaga, mądrość, prawdomówność,
przeciwdziałanie kłamstwu, obmowie i zatajaniu prawdy
- zna tradycje własnej rodziny
- niesie pomoc potrzebującym (nie tylko w sytuacjach zagrożenia, ale też i na co dzień)
- wie, że nie wolno zaspokajać swoich pragnień kosztem innych osób
- zdaje sobie sprawę, że nie należy chwalić się bogactwem
- wie, że nie wolno dokuczać dzieciom z biedniejszych rodzin
- wywiązuje się z powinności wobec najbliższych
- dostosowuje swoje oczekiwania do realiów sytuacji ekonomicznej swojej rodziny
- szanuje cudzą własność
- wyznaje zasadę „nie kradnij” i przestrzega jej
- oddaje pożyczone rzeczy, nie niszczy ich
- wie, czym jest sprawiedliwość
- dostrzega pozytywny wpływ przyjaźni i koleżeństwa na życie człowieka
- szanuje wspólne dobro
- nie niszczy otoczenia